Universal Declaration of Human Rights - Akan (Fante)

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, http://www.unicode.org/udhr.

ADASA NDZINOA HO DAWURBO

NYIENYIM

Dnam dε adasa hon enyimnyam yε pεr na ndzinoa a obi nngye mmfi hon nsamu a wowo no ngyetomu nye wiadze yi mu fahodzi, pεrpεrdzi, ntsɛntsenenee na asomdwee ne fapem;

Onam de tsia a yetsiatsia nyimpa ne ndzinoa do no dze ewurkadze nwenwen a obiara tsia aba, na afei so woabo wiadze a oreba a no mu nyimpa benya fahodzi wo kasa, gyedzi, suro na ohia ho dawur de nyimpapem nyina hon ahwehwedze tsitsir,

Onam de ohia pepeepe de yemmpe de yeye adasa ndzinoa ho mbra,

Dnam de ohia de wotu aman na aman ntamu anyenkoye nkitahodzi mpon,

Dnam dε Amanaman Nkabomu Kuw mu nyimpa nyina edua Farbaa Nwoma no do agye hon gyedzi a owo adasa awose ndzinoa, nyimpa n'enyimnyam na nyimpa no bo a osom, na mbanyin na mbaa hon ndzinoa a ογε pεr ato mu na woabo hon enyim biriw dε wobotu asetsena mu kanko na atseyie mpon,

Dnam dε aman a wodom Amanaman Nkabomu Kuw no abo odabaa dε wonye Kuw no bεγε ahwehwε amansuon nyina enyiedzi ama adasa ndzinoa na awose fahodzi ntsi.

KUW NO BAGUA KESE NO

Paa mu kã dε:

Afei,

NHYIAMU KESE NO YI ADASA NDZINOA HO DAWURBO no kyerɛ dɛ: ɔno nye nhwhɛdodze tsitsir a ɔwɔ hɔ ma nyimpa na aman nyina, ama ankorankor biara na nyimpa kuw biara, sɛ wɔdze dɛm dawurbɔ yi si hɔn enyim a, wɔaabɔ mbɔdzen edua nkyerɛ na adzesua do ama nkorɔfo eedzi ndzinoa na fahoazi ahorow no nyi; na wɔaatɔa do afa hɔnara hɔn man na amanaman nhyehyɛɛ do wɔama wɔaagye dawurbɔ yi ato mu na woeedzi do wɔ Aman a wɔdɔm Nkabɔmu Kuw no mu biara mu nye asaase biara a wɔhyɛ hɔn ase no so do.

Asempow 1

Wowo adasa nyina to fahodzi mu, na hon nyina yε pεr wo enyimnyam na ndzinoa mu. Womaa hon nyina adwen na tsibowa, na owo dε hon nkitahodzi mu ndzeyεε da no edzi dε woyε enuanom.

Asempow 2

Obiara wo ndizona na fahodzi a woada no edzi wo Dawurbo yi mu no ho kwan a nyiyimu biara nnyi mu a ofa no obi n'awosu anaa no honamenyi ngyegyee mbrɛ otse, dɛ oyɛ banyin anaa oyɛ basia, ne kasaa a okã, ne nyamesom mbrɛ otse, amanyɛ ho adwen a owo, ne man anaa asetsena mu gyinabew a ofi mu, egyapadze a owo, n'awofo hon gyinabew anaa gyinabew fofor biara so a owo ho.

Bio, onnyi dε wogyina ɔman a obi fi mu no n'amanyε kwan, ne mbra anaa n'amanandze gyinabew do-dε ɔman no dzi ne mansin, dε ɔhyε ɔman bi no nhwεdo ase, anaadε onnyi fahodzi, yε nyiyimu tsia nyimpa no.

Asempow 3

Nyimpadua no nkwa, ne fahodzi, na no totroto ye obiara ne ndzinoa.

Asempow 4

Onnyi de wodze obiara to nkowaasom mu anaade woma osom osomhun; owo de wogu nkowaasom na ndonkogua korakora.

Asempow 5

Onnyi de woye obiara ayakayakadze, etsiodzendze anaa enyinyandze anaa wotsea no anaa woma no asotwe biara a osee dasanyi n'enyimnyam.

Asempow 6

Dyε obiara ne ndzinoa dε, mbra mu, wobu no dε nyimpa wo beebiara.

Asempow 7

Nyimpa nyina ye per wo mbra no enyim, na hon nyina fata mbra no ne ntwitwagye a nyiyimu nnyi mu. Obiara wo ho kwan de mbra no bo no ho ban tsia nyiyimu a obu Dawurbo yi mu nsempow no mu biara do no, nye nunu biara a wonunu nyimpa ma oye ma oye nyiyimu no.

8 wcqm32A

Obiara a woayε bon etsia ne ndzinoa a mbra na amambu ho mbra ma no ho kwan no, wo ho kwan dε odua asɛndzi baguafo do gye nsiesie anaa mpata a ofata.

Asempow 9

Onnyi da abotsirmu ara wokyer obi, wodze no sie, anaa wotwa no esu.

Asempow 10

Obiara wo ho kwan de bagua asendzifo a wonnton hon asowa nndzi tsena hwehwe n'asem mu pefee wo ne ndzinoa, n'asadze anaa ewudzisem ho sombo bi a wodze abo no ho.

Asempow 11

- 1. Obiara a woabo no sombo bi a odze ntsea nam no wo ndzinoa dε wobu no dε odzi bem kesi dε, woedzi n'asεm ama no kwan biara a ohia dε odze tstsew no ho, na woebu no fo dε mbrε mbra kyerε.
- 2. Onnyi dɛ wobu obiara fɔ na wɔtsea no wɔ ndzeyɛɛ bi a ɔnnye ntsea nam ase. Na eso onnyi dɛ wɔma obi ntsea a ɔbor no mfomdo a ɔayɛ no ho ntsea do.

Asempow 12

Onnyi da abotsirmu ara wodze oho hyehya obi no kokoamunsam, n'ebusuasam anaa n'efisam mu; anaada wogu n'enyimnyam na ne dzin ho fi. Oya obiara ne ndzinoa da mbra bo no ho ban tsia ndzeya a otsetse dam yi.

Asempow 13

- 1. Dye obiara ne ndzinoa de okyinkyin na otsena oman bi n'asaase do bea biara a ope.
- 2. Ͻyε obiara ne ndzinoa dε ofi ɔman biara mu (noara ne man kã ho) na ɔsan ba ne man mu bio.

Asempow 14

1. Obiara wɔ ndzinoa dε ɔhwehwε na onya quansuma wɔ ɔman bi do fi atseetsee ho.

2. Onnyi de dem ndzinoa yi wobisa wo bon bi a ommfa manye ho anaa otsia Amanaman Nkabomu Kuw no ne nhyehyee a onyia no aye ma woridzi n'asem wo ho biara ho.

Asempow 15

- 1. Obiara wo ndzinoa dε ογε oman bi ba.
- 2. Onnyi da abotsirmu ara woma obi hwer n'amambaya, anaada womma no kwan mma onnsesa n'amambaya.

Asempow 16

- 1. Dye mbanyin na mbaa a hon enyi efifir hon ndzinoa de wowar na wowo mba, na awosu, amambaye anaa nyamesom nnsiw iyi ho kwan. Mbanyin na mbaa nyina hon ndzinoa a wowo no awar ho no ye per wo awar ber no mu nye awar no ngui no mu so.
- 2. Adze ara a sws de awar no gyina do nye asakuw ebien a wsrowar no hon pe a nhye nnyi mu.
- 3. Okun, oyer na mba bo mu kor de aboasee kuw a nyimpa kuw biara ne farbaa fi mu wo adasa mu, na oye hon ndzinoa de nyimpakuw no na oman no bo hon ho ban.

Asempow 17

- 1. Obiara wo ndzinoa de onya egyapadze a bye no nko nedze, anaade bnye nkorofo bi bo mu nya dem egyapadze no.
- 2. Onnyi dε abɔtsirmu ara wɔgye obi n'egyapadze fi ne nsamu.

Asempow 18

Obiara wɔ ndzinoa dε ɔyɛ n'adwen, ɔsoa noara ne tsibowa, ɔfa nyamesom biara a ɔpɛ. Dɛm ndzinoa yi ne fã bi nye kwan a obiara wɔ dε ɔsesa ne nyamesom anaa ne gyedzi na kwan so a ɔfa do dze ma ne gyedzi no da edzi wɔ bagua mu anaa nsumaa mu, dε ɔno nko anaadε nyimpa binom kã ho wɔ iyi mu.

Asempow 19

Obiara wo ho kwan dε okyerε n'adwen wo biribi ho. Dza okã dεm ndzinoa yi ho nye dε obiara botum ayε n'adwen wo biribi ho a ntotoananmu biara nnyi mu. Dza okã ho bio so nye dε otum anaa otsie asεm nye nsusui biara a onam kwan biara do na efi mbea nyina, na oma nyimpa binom so tse.

Asempow 20

- 1. Obiara wo kwan de oko nhyiamu a oye asomdwee ase, na odom fekuw biara.
- 2. Onnyi de wohye obiara ma odom fekuw bi.

Asempow 21

- 1. Dye obiara ne ndzinoa de osuo mu ma wobu ne man de onoara dzi bano wo mu, anaade obosuo mu ma woeeyi ananmusifo.
- 2. Dye obiara ne ndzinoa de onya kyefa wo oman adododze biara a owo ne man mu no mu.
- 3. Owo de aban no tum gyina omamfo hon pe do. Dem pe yi wonam ambatow a no mu da ho a wotow no ne ber ano do da no edzi, akorofo a woasõ ambatow no wo de woma wotow amba wo nsumaa mu a nhye biara nnyi mu.

Asempow 22

Ankorankor biara, dɛ ɔyɛ ɔmamba bo, wɔ ndzinoa dɛ ɔman no bɔ n'eyiedzi ho ban. Owɔ dɛ wɔfa ɔman no no mbɔdzen do, anaa bataboa bi a dɛm ɔman no nye ɔman fofor bi yɛ do ma ɔmamba biara n'eyiedzi ba mu dɛ mbrɛ ɔman kor no ne sikasɛm, n'asetsena na n'amambra no tum a

oma n'enyimnyam dzi mu no tse.

Asempow 23

- 1. Obiara wo ndzinoa dε ογε edwuma. ογε ne ndzinoa dε ofa edwuma a ορε dε ογε, na ογε ne ndzinoa dε woma no edwumayε mu nhyehyεε pa, na wobo noho ban fi fietsena ho.
- 2. Ͻyε obiara ne ndzinoa dε woma no akatua a ofata n'edwuma a οyε a, nyimpa nyiyimu biarannyi mu.
- 4. Dye obiara ne ndzinoa de otsew anaa odom edwumayefo kuw bi dua do dze bo n'eyiedzi ho ban.

Asempow 24

Obiara wo ahomgye na bondodziber ho kyɛfa; mber a woahyehyɛ a omma edwumayɛ mmbor do, na akwanma ber a wotua odwumayɛnyi no kaw so kã iyi ho.

Asempow 25

- 1. Obiara wɔ ndzinoa dε ɔnye n'ebusuafo nya asetsena yi mu eyiedzi a ɔbεma woeenya ahoɔdzen nye asetsena pa, edziban, akataho, tsenabew, eduyε na asetsena mu nhyehyεε pa.
- 2. Jys obiara ne ndzinoa so ds, zs ohwer n'edwuma, oyar, onya dzsmdzi bi, no hokafo wu, mpanyinys ma oys mbersw, anaads biribi ama ma onntum nnhws noho a, onya asetsena mu ekyigyina. Owo ds mbasiafo a wotur mba na mbofra nyina woma hon mboa soronko. Mbofra nyina, ds wowoo hon wo awar ase, anaads wowoo hon wo sonmu, wo ds woma hon asetsena mu bambo psr.

Asempow 26

- 1. Ογε obiara ne ndzinoa dε ohu nwoma. Mbofraber mu nwomasua na ahyese nwomasua a otse dεm no nnyi dε wogye ho sika. Ογε nhyε dε abofra biara nya mbofraber mu nwomasua. Owo dε woma mfirdwuma, na nsaanodwuma ho adzesua nye dwumadzi horow ho nwomasua γε beberee. Suapon mu nwomasua so wo dε ογε beberee na obiara a no mbodzembo fata no woma no ho kwan.
- 2. Owo de nwomasua nyina no botae ye de ohwehwe nyimpa dasanyi no mu nyina no mpontu nye enyidzi kese a obeba nyimpa mu wo adasa hon ndzinoa ahorow a wowo no ho. Owo de otu ntsease, gyaamu-ma-onka na anyenkoye mpon wo aman, nyimpakuw na nyamesom ho ekuw nyina mu; na oboboa atow Amanaman Nkabomu Kuw no dwumadzi ako kan dze ama asomdwee eetsim.
- 3. Awofo wo ndzinoa de wobekyere nwomasua kor a owo de hon mba nya.

Asempow 27

- 1. Obiara wo ndzinoa de odze noho fora ne man m'amambra mu na onya enyigye fi oman no n'amandze nsaanodwuma mu na onya kyefa wo abodze nyansape na mfaso a odze ba no mu so.
- 2. Obiara wɔ ndzinoa a ofi abɔdzenyansapε, nwomasua anaa amandze, nsaanodwuma adzeyε bi a noara dze bɔbɔɔ adze no mu ba no ne bambɔ no mu.

Asempow 28

Obiara wo ho kwan dε onya kyεfa wo asetsena anaa amanaman nhyehyεε a okitsa ndzinoa na fahodzi horow a woada no edzi wo dεm Dawurbo wo Mpaamukã yi mu no mu.

Asempow 29

1. Obiara wo asodzi wo nyimpa kuw a otse hon mu no mu; ho nko ara nye bea a no mpontu a odzi mu botum aba a akwansiwdze bi nnyi ho.

- 2. Ber a obi dze ne ndzinoa na ne fahodzi ridzi dwuma no, ɔwɔ dɛ ɔyɛ dza mbra hwehwɛ wɔ no hɔ ama binom so eenya hɔn kyɛfa nye hɔn fahodzi. ɔwɔ dɛ onya no bɔ bra tsenenee na ɔyɛ guadoadzeyɛ dɛ mbrɛ ɔdodow amambu mu eyiedzi adzeyɛ ho ntsetsee tse.
- 3. Onnyi dε wofa kwan biara a otsia Amanaman Nkabomu Kuw no ne nhyehyεε do dze hwehwε ndzinoa na fahodzi ahorow yi.

Asempow 30

Onnyi de nyimpa biara ma nkyerease wo Dawurbo yi mu nsem yi ho a obema oman, nyimpakuw anaa ankorankor bi tum ma oaaye biribi a obesee ndzinoa na fahodzi ahorow a woada no edzi wo nwoma yi mu no.